

AFTONEN FÖRE SLAGET

ETT MINNE FRÅN DET ENGELSKA PARLA-
MENTSVALET

Av GUNNAR UNGER

»UNDER de sista fjorton dagarna har jag talat på politiska möten över hela England och med de erfarenheter jag har från min turné tror jag att jag med fullt förtroende kan säga till er: 'Vi kommer att vinna i morgon!'»

Mannen, som talar, är känd för att väga sina ord och inte lova mer än han kan hålla. Det är tories finansminister och starke man R. A. Butler, som kvällen före valdagen ger en slutappell till sina väljare i Saffron Waldron och det talar triumf ur hans ord.

Ännu för en timme sedan var den lilla medeltidsstaden — en gång en rik yllemetropol, nu en halvslumrande landsortsidyll — som utdöd. Stortorget låg tomt, ingen människa syntes till och minst av allt kunde man föreställa sig att man nalkades höjdpunkten i en valkampanj, som för ett halvt decennium framåt skulle avgöra landets öden. Men nu är rådhusets samlingssal överfylld av folk, människor sitter, står och klänger på varje tänkbart utrymme och ingen kan missta sig på stämningen i auditoriet. Den är mer än förtröstansfull, den är segerviss.

Man märker det redan när kvällens förste talare, en gammal advokat i prydlig city-dress, som tydligen är den konservativa lokal-föreningens ålderspresident, håller sitt anförande. Hans enkla, men humoristiska och effektiva bemötande av den socialistiska propagandan går hem till 100 % och när han hyllar Saffron Waldrons konservative kandidat, som han för 26 år sedan för första gången presenterade för väljarna och som alltsedan dess representerat dem i parlamentet, bryter den första jubelstormen lös. Inga avbrott, inga tillrop, ingen häckling — det är f. ö. typiskt för denna kampanj att man bara hör häckling på Labours möten. Tories är på offensiven, deras motståndare får nöja sig med att försvara sig. Här i Saffron Waldron tycks enigheten bland de närvarande vara fullständig och ändå är publiken lika socialt obestämbär som på nästan alla andra möten jag varit. En myckenhet medelålders damer, som ser ut som om de sluppet lös från Madame Tussauds, äldre lant-

junkare med porslinsblå ögon, röda kinder och vita mustascher, borgare, arbetare, kontorister och studenter från det närbelägna Cambridge om varandra, och alla verkar på något sätt att tillhöra samma familj.

Stämningen stiger ytterligare när näste talare kommer upp på podiet. Det är Lord Hailsham, mera känd som Quintin Hogg, en av de unga män, som Butler samlade kring sig i motgångens år 1945 och som under den politiska exilens tid utarbetade riktlinjerna till det torydemokratiska program, med vars hjälp de konservativa sedermera segrat. Hogg, som i en utmärkt bok, »The Case for Conservatism», närmare preciserat sin syn på den moderna konservatismen, var aktiv i politiken ända tills han vid sin fars frånfälle nödgades lämna underhuset och ta säte i överhuset såsom Lord Hailsham. Han är en av Englands mest framstående jurister, men under valkampanjen har han tagit ledigt från sin praktik för att hjälpa sina gamla vänner. Han ber just om ursäkt för att han är en smula hes, men han har talat praktiskt taget oavbrutet i fyra timmar på olika politiska möten, berättar han, och det är ungefär vad rösten rår med.

Lord Hailsham har inte vad man kallar ett vinnande yttre. Det är en korpulent medelålders herre med kutrygg och kulmage, skrudad i en opressad och illasittande grå kostym och Eton-slips. Det är inte utan att familjenamnet förefaller väl valt, ty den ädle lordens feta kinder, borstiga hår, plirande ögon och korta hals för onekligen tanken till det djur, som enligt Frank Heller till följd av sitt välsmakande kött långt förr än det sega och torra lejonet bör kallas djurens konung. Men så snart han börjar tala förändras intrycket och man förstår varför han en gång haft äran att vara president i Oxford Union. Han är en ypperlig talare, som kan påminna om Churchill i yngre dar, energisk, stridbar, värtalig och medryckande. Det är intelligens, humor, men också tyngd över vad han säger.

Och han lägger sina ord mycket klokt. Han talar om att i England politiken inte bara är parti och program utan minst lika mycket personlighet, att i England politikern på ett helt annat sätt än i något annat land står i ett omedelbart personligt förhållande till sina valmän och att de därför har särskilda möjligheter att bedöma honom som personlighet. Det gör att de inte alltid och i första hand behöver rösta på ett parti, utan att de oavsett partisynpunkter kan rösta på en personlighet, som inger dem ett orubbligt förtroende. Och en sådan personlighet är Saffron Waldrons hittillsvarande M. P., en man med så framstående förtjänster att alla och envar,

de må vara konservativa eller icke, tryggt kan skänka honom sin röst. — I det argumentet sammanfattar Lord Hailsham något av den individualism, som alltjämt ger engelsk politik dess styrka och tjusning och det är ett argument, som sällan förfelar sin verkan.

Han fortsätter med att fixera den konservativa politikens målsättningar i två punkter: den ena är att göra slut på klasshatet, på de sociala motsättningarna, den andra att göra slut på folkhatet, på motsättningarna mellan nationerna. Detta är Englands historiska mission som det fredsbevarande landet framför alla andra. Det är intressant att konstatera att åberopandet av Englands kallelse att spela en ledande roll i den internationella politiken gör det största intrycket på auditoriet. Och det har varit samma sak på varje valmöte. Man hade trott att detta fridsamma folk, som självmant lämnat sin stormaktsställning, inte längre hade några världspolitiska aspirationer. Men det finns alltjämt en stark nationell självkänsla i England och till den appellerar både konservativa och socialister, från Churchill till Bevan. Fysiskt sett är England visserligen inte längre den starkaste makten i världen, men moraliskt sett har England möjlighet att åter bli det genom att ta ledningen för säkrandet av världsfreden. Det är vad engelsmän av alla partier gärna vill tro — och det är inte omöjligt att de får rätt.

Medan Hailsham slutar sitt anförande, träder en ny talare upp på estraden, hälsad av en bifallsåska. Det är kandidaten själv, Mr. R. A. Butler. Den som föreställt sig honom som en korrekt, men tråkig och opersonlig byråkrat, blir mycket överraskad vid hans åsyn. Denne tunnhåriga, smärte, medelålders gentleman i den bruna kostymen med den blåa tory-rosetten i knapphålet motsvarar inte alls den bild man gjort sig av honom. Hans huvud med den höga, välvda pannan, de tunga ögonlocken, de fårade kinderna, den fasta, en smula ironiskt krökta munnen och den kraftfulla hakan har karaktär och auktoritet och hela gestalten utstrålar personlighet och pondus. Detta intryck förstärks ändå mer, när han tar till orda. Han talar inte länge; man märker att han är trött efter ett ansträngande mötesprogram, men man märker också att han är nöjd och viss om framgång. Ett stolt självmedvetande, som inte är påträngande men ändå påtagligt, talar ur varje ord.

Överhuvudtaget vet jag mig knappast ha hört någon politiker under denna kampanj, som verkat så säker på sin sak som Butler. Detta naturliga självförtroende, blottat på skrytsamhet, byggt på faktisk framgång är utomordentligt suggestivt. Churchill nämns inte, Eden en gång, i övrigt är det som traditionen föreskriver i

budgettalet jag, jag och jag. Aldrig vi. Man har en känsla av att här talar Edens givne efterträdare och den man, som bär ansvaret för hela det inrikespolitiska fältet. Och ändå får man inget intryck av förmätenhet eller arrogans — det är bara så och man övertygas om att det också bör och måste vara så.

Vad som inte minst imponerar hos Butler är uppriktigheten, frånvaron av alla enkla demagogiska tricks, alla uppblåsta vallöften. Han är den förste valtalarare jag hört, som ställer krav på sina väljare. Saker och ting kommer inte att ordna sig av sig själva och det är mycket sannolikt att svårigheter kommer att möta, nu som tidigare — hur har inte denna förutsägelse slagit in! — och det är därför han vill bygga sin politik på två moment: uppmuntran och disciplin. All uppmuntran, som är möjlig under goda tider, men också all disciplin, som är nödvändig under dåliga. Han har inte försummat att uppmuntra: ransonerna är borta; varutillgången, lönerna, arbetstillfällena, produktionen har ökats; skatterna har minskat — i gengäld begär han disciplin och sammanhållning, när tiderna kräver det.

Valet står mellan att återgå till socialismen med dess permanenta likriktning och mekaniska tvång, dess fruktan för friheten, för överflödet och omväxlingen eller att ta — om jag så får uttrycka det, säger Butler — risken av friheten. Den som röstar med de konservativa ger sin röst för *äventyret och friheten*.

Butler är på gott humör, mannen som utmålats som en dyster ämbetsmannatyp ler nästan oavbrutet, och det går ett sus genom auditoriet när han och just han talar om äventyr och frihet. Martyrkungen Carl I blickar med välbehag ned från sitt porträtt i fonden. Kavaljerernas tid är inte förbi i gamla England, det är rundhuvudenas tid, som är ute. Butler kan vara säker på att ha majoriteten av sitt auditorium i Saffron Waldron med sig och han förefaller vara lika säker på att ha majoriteten av Englands väljare med sig.

Som bekant fick han rätt, och det politiska underverket inträffade att för första gången på nära hundra år ett parti i regeringsställning lyckades förstärka sin majoritet vid ett parlamentsval. Och varför? Låt vara att mellan 12 och 13 miljoner engelsmän under alla förhållanden ger sin röst till Tories och ungefär lika många under alla förhållanden sin röst till Labour. Men det hade varit att misskänna de återstående miljonerna individualister om man inte trott att de i dagens läge skulle ha gett sin röst för det parti, som företräder äventyret och friheten.